

MRS 33

DR TANJA LAKOVIC

CILJ STANDARDA :

- **PROPISATI PRINCIPE** za **utvrđivanje i prezentaciju** zarada po akciji, u cilju boljeg **poređenja** uspješnosti poslovanja različitih entiteta u istom izvještajnom periodu ili različitih izvještajnih perioda istog entiteta.

Primijenjuje se na :

Zasebne ili pojedinačne finansijske izvještaje entiteta, kao i **konsolidovane** finansijske izvještaje grupe čiji matični entitet:

- (1) trguje akcijama na javnom tržištu;
- (2) koji je u postupku emitovanja običnih akcija na javnom tržištu

Ako objavljujete i pojedinačne i konsolidovane finansijske izvještaje, tada treba da prezentujete zarade po akciji na osnovu informacija iz konsolidovanih izvještaja, tj. Zarade po akciji za matično preduzeće.

Prezentacija

- Ako subjekt prezentira komponente dobiti ili gubitka u zasebnom izvještaju o dobiti ili gubitku kao što je opisano u tački 81. MRS-a 1 - *Prezentacija finansijskih izvještaja* zarade po akciji prikazuje samo u tom zasebnom izvještaju.

Korisne definicije

- Obična akcija je vlasnički instrument koji je podređen svim drugim vrstama vlasničkih instrumenata
- **Preferencijalna ili prioritetne akcija** je vlasnički instrument koja njenom imaocu daje prvenstvo u naplati dividende.
- Potencijalna obična akcija je finansijski instrument ili drugi ugovor koji imaocu daje pravo na obične akcije (npr. Prioritetne akcije koje se mogu konvertovati u obične akcije, opcije, varanti) koje bi se emitovale nakon ispunjenja uslova koji proizilaze iz ugovorenih sporazuma.

Potencijalne obične akcije:

- konvertibilni dug
- konvertibilne povlaštene akcije
- varanti
- opcije na akcije
- akcije koje bi se emitovale nakon ispunjavanja uslova koji proizilazi iz ugovornih sporazuma, kao što je kupovina preduzeća ili drugih sredstava

Definicije

- **Antirazrjeđivanje** je povećanje zarada po dionici ili smanjenje gubitka po dionici nastalo pod pretpostavkom da su konvertibilni instrumenti konvertovani, opcije ili varanti iskorišteni, ili redovne dionice izdane nakon ispunjavanja određenih uslova.
- **Opcije, varanti ili njihovi ekvivalenti** su finansijski instrumenti koji držaocu daju pravo na kupovinu redovnih akcija

Definicije

Razrjeđivanje (eng. dilution) je **smanjenje zarade po akciji ili povećanje gubitka po akciji** koje proizlazi iz pretpostavke da su konvertibilni instrumenti konvertovani, da su opcije ili varanti iskorišteni, ili da su obične akcije izdate nakon ispunjenja određenih uslova.

Zarada po akciji-**mjerilo poslovnih performansi** kompanije-koliko neto dobiti se stavalja na raspolaganje valsnicima običnih akcija kompanije

Osnovna zarada po akciji

Uzima u obzir samo obične akcije koje su u prometu

Razrijeđena zarada po akciji

Razrijeđena dobit po akciji nastaje kada kompanija emituje hartije od vrijednosti koje njihovom vlasniku daju pravo da ih konvertuje u obične akcije nekog određenog datuma u budućnosti (npr. Konvertibilne obveznice, opcije na akcije itd.). Razrijeđena dobit po akciji se računa pod pretpostavkom da je ta konverzija **već izvršena**,

Polazi se od najgoreg scenarija u kojem su sve moguće opcije na akcije iskorišćene i akcije su emitovane.

Obična zarada po akciji- kod jednostavne strukture kapitala

Osnovna zarada po akciji

 Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima matičnog preduzeća
ponderisan prosječan broj emitovanih običnih akcija u opticaju za period

Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima maticnog preduzeca	Dobitak poslije poreza umanjen za profit koji je pripisiv manjinskim akcionarima I dividende na preferencijalne akcije
Obične akcije	vlasnički instrument koji je podređen svim drugim vrstama vlasničkih instrumenata. Ako preduzeće ima više klasa akcija, potrebno je da se odredi ona klasa akcija koja ima najniži prioritet i one predstavljaju „obične akcije“ za potrebe obračuna zarade po akciji.
Ponderisan prosječan broj emitovanih običnih akcija u opticaju za period	broj običnih akcija u opticaju na početku perioda korigovan brojem običnih akcija otkupljenih ili emitovanih tokom perioda pomnožen sa faktorom ponderisanja faktor ponderisanja je proporcija broja dana tokom kojih su akcije bile u opticaju i ukupnog broja dana u periodu.

Korišćenje ponderisanog prosječnog broja običnih akcija u prometu **odražava mogućnost da se iznos akcionarskog kapitala mijenja tokom perioda kao rezultat** većeg ili manjeg broja akcija u opticaju u svakom trenutku.

Ponderisani prosječni broja običnih akcija može biti po uticajem:

- emisije akcija tokom godine
- akcija koje se izdaju nakon konverzije konvertibilnog instrumenta
- otkupljenih sopstvenih akcija;
- usitnjavanja i konsolidacija akcija
- izvršavanje opcija i ugovore koji se mogu podmiriti u akcijama

Kada se obične akcije uključuju u ponderisani prosječni broj akcija?

- Akcije se obično uključuju u ponderisani prosječni broj akcija od **datuma kada naknada postaje naplativa, što je datum njihovog izdavanja** npr.
  - Obične akcije koje su emitovane u zamjenu za novac, uključuju se kada je *novac postao naplativ*
  - Obične akcije koje su emitovane po osnovu dobrovoljnog ponovnog ulaganja dividendi od običnih ili prioritetnih akcija, uključuju se *na dan reinvestiranja dividendi*;
  - Obične akcije emitovane kao rezultat konverzije dužničkih instrumenta u obične akcije, od datuma na koji *kamate prestaju da se obračunavaju*;
  - Obične akcije emitovane umjesto kamata ili glavnice drugih finansijskih instrumenata, od datuma na koji *kamate predstavljaju da se obračunavaju*;
  - Obične akcije emitovane u zamjenu za izmirenje obaveza entiteta uključuju se od *datuma izmirenja obaveza*;
  - Obične akcije emitovane kao naknada za kupovinu sredstava koje nije gotovina, od datuma kada je *kupovina priznata* odnosno evidentirana;
  - Obične akcije emitovane kao naknada za pružanje usluga entitetu uključuju se *tokom pružanja usluga*

Primjer: Izračunavanje ponderisanog prosjeka:

Datum		Emitovane akcije	Otkupljene sopstvene akcije	Akcije u opticaju
01.01.20x1.	Saldo na početku godine	2000	300	1700
31.05	Emisija novih akcija za novac	800		2.500
01.12.	Otkup sopstvenih akcija za novac		250	2.250
31.12	Saldo na kraju godine	2.800	550	2.250

Izračunavanje ponderisanog prosjeka:

$$(1.700 \cdot 5/12) + (2.500 \cdot 6/12) + (2.250 \cdot 1/12) = 2.146 \text{ ili } (1.700 \cdot 12/12) + (800 \cdot 7/12) - (250 \cdot 1/12) = 2.146$$

Ponderisani prosječni broj običnih akcija u prometu tokom perioda, kao i za sve prezentovane periode, **koriguju se za događaje, osim za konverziju potencijalnih običnih akcija koji mijenjaju broj običnih akcija u prometu bez odgovarajuće promjene u izvorima.**

- Obične akcije se mogu emitovati, odnosno broj običnih akcije u prometu se može smanjiti, a da istovremeno ne dođe do odgovarajuće promjene izvora. Na primjer:
- a) kapitalizacija ili bonus –emisija (koja se još naziva i akcijska dividenda tj. dividenda isplaćena i u obliku novih akcija);
- b) Bonus –element (element dodatnog nagrađivanja) u bilo kojoj drugoj emisiji, na primjer bonus element kod emisije prava preče kupovine za postojeće akcionare;
- c) usitnjavanje akcija (tj. Zamjena akcija određene nominalne vrijednosti i većim brojem akcija manje nominalne vrijednosti);
- d) obrnuti postupak u odnosu na usitnjavanje akcija tj. Ukрупnjavanje akcija (ili konsolidacija akcija)

*MRS 33— ponderisani prosječan broj običnih akcija u prometu **mora biti prilagođen za sve periode prezentacije** koji je rezultirao u promjeni običnih akcija ali bez odgovarajućih promjena u izvorima (npr. povećanja kapitala)*

Emisija besplatnih akcija – *emisija novih akcija koje će se podijeliti postojećim akcionarima proporcionalno njihovom udjelu u postojećem akcijskom kapitalu.*

Dobit pripisiva akcionarima običnih akcija 2010. godine = 180

Dobit pripisiva akcionarima običnih akcija 2011. godine = 600

Obične akcije u opticaju do 30.09.2011. = 200 akcija

Bonus- emisija 01.10.2011. u opticaju = 400 akcija (2 obične akcije za svaku običnu akciju na dan 30.09.2011.)

Osnovna zarada po akciji za 2011.

$$600/200+400=1,00$$

Osnovna zarada po akciji za **2010.**

$$180/200+400=0,30$$

Bonus akcije se izdaju kada kompanija želi da kapitalizuje svoje rezerve; kada kompanija želi da smanji vrijednost svake akcije, a da pri tome ne smanji ni ukupnu imovinu ni imovinu pojedinačnih akcionara

Bonus –emisija je bila bez naknade, tretira se kao da je do nje došlo pre početka 2010. godine tj. najranijeg prezentovanog perioda, kako bismo obezbijedili uporedivost podatka .

Primjer: *usitnjavanje akcija*

Preduzeće je emitovalo 100 običnih akcija koje su bile u prometu 01.01.2009.

- Jedina promjena na akcijskom kapitalu desila se 01.01.2010. kada je izvršeno usitnjavanje običnih akcija u odnosu 1:2.
- Preduzeće ostvaruje profit 1.000€ svake godine, 2009 i 2010

Primjer – usitnjavanje akcija: nastavak

- Koliko iznosi osnovna zarada po akcija za preduzeće u 2009?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani

broj običnih akcija u prometu : 100

Osnovna EPS: (1,000 ÷ 100 akcija) 10

- Koliko iznosi osnovna zarada po akciji za 2010.?

Profit: 1,000

Prosječan ponderisani broj

Običnih akcija u prometu : 200

Osnovna EPS: (1,000 ÷ 200 akcija) 5

Primjer - nastavak

U finansijskim izvještajima iz 2010. godine, koji iznose zarade po akciji će se objelodaniti za 2010. i 2009. god?

- za 2010. 5€ po akciji
- Za 2009. 5€ po akciji

*MRS 33— ponderisani prosječan broj običnih akcija u prometu **mora biti prilagođen za sve periode prezentacije** koji je rezultirao u promjeni običnih akcija ali bez odgovarajućih promjena u izvorima (npr. povećanja kapitala)*

Primjer: konsolidacija akcija

- Kompanija A sastavlja bilanse na dan 31.12.
- 01.01. 2000. kompanija je imala 80 običnih akcija i preostalih 20 akcija je izdalo 01.07. 2000.
- Kompanija je imala 100 običnih akcija do 01.07. 2001. kada je odlučila da izvrši ukрупnjavanje akcija u odnosu 2:1, smanjujući broj akcija na 50 akcija

Izračunajte prosječan broj akcija za period od 2000-2001.

2000. God : 80 akcija do 01.07 = $80/2= 40$ akcija

20 akcija od 01.07= $20/2=10$ akcija

2001. God : 100 akcija /2 = 50 akcija

Primjer – emisija akcija

Preduzeće je izdalo 100 običnih akcija prilikom osnivanja 01.01.2011.

- Jedina promjena na akcijskom kapitalu desila se 01.01.2012. godine kada je emitovano dodatnih 100 običnih akcija koje su izdate za 30€/akciji.
- Preduzeće je ostvarilo profit u iznosu od 1.000€ u svakom periodu, 2011. i 2012

Primjer – emitovanje akcija: nastavak

- Koliko iznosi osnovna zarada po akcija za preduzeće u 2011?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani

broj običnih akcija u prometu : 100

Osnovna EPS: $(1,000 \div 100 \text{ akcija})$ 10

- Koliko iznosi osnovna zarada po akciji za 2012.?

Profit: 1,000

Prosječan ponderisani broj

Običnih akcija u prometu : 200

Osnovna EPS: $(1,000 \div 200 \text{ akcija})$ 5

Primjer - nastavak

- U finansijskim izvještajima iz 2012. godine, koje iznose zarade po akciji će se objelodaniti za 2011. i 2012. god?
- za 2012.   5€ po akciji
- Za 2010.   10€ po akciji

Emitovane su akcije i emitovane akcije dovode do povećanja akcija ali i ukupnog akcijskog kapitala.

Zarade (dobit/gubitak)

predstavlja dobit /gubitak nakon odbitka iznosa poreza i dividendi na prioritetne akcije.

- U slučaju konsolidovanih finansijski izvještaja, pored navedenih stavki umanjuje se i za iznos zarada koji pripada manjinskim akcionarima.
- U slučaju da kompanija je poslovala sa gubitkom onda je ovaj pokazatelj negativan

-

Razrijeđena (umanjena) zarada po akciji

Earnings
Per
Share

- Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima običnih akcija
ponderisan prosječan broj **emitovanih** običnih akcija u opticaju
za period + broj potencijalnih običnih akcija

(a) neto dobitak perioda koji se može pripisati običnim akcijama **uvećava se za iznos dividendi i kamate nakon oporezivanja koje su priznate u tom periodu u pogledu razređujućih potencijalnih običnih akcija** i koriguje se za sve druge promene prihoda ili rashoda koje su priznate u tom pogledu i koriguje se za sve druge promjene prihoda ili rashoda koje bi proistekle iz konverzije razređujućih potencijalnih običnih akcija;

(b) ponderisani prosečni broj običnih akcija u opticaju **povećava se za ponderisani prosečni broj dodatnih običnih akcija koje bi bile u opticaju pod pretpostavkom da je izvršena konverzija svih razređujućih potencijalnih običnih akcija.**

Prosudjivanja i procjene

- Obračun zarade po akciji (EPS) uključuje iznos dobitka ili gubitka. Ovaj iznos je određen u skladu sa MSFI i zbog toga, prosudjivanja i procjene koja su napravljena u primjeni ostalih MSFI uticace na iznos ovog racia.
- Obim objelodanjivanja stavki ovog racia u izvještaju menadžmenta je stvar prosudjivanja samog menadžmenta.

Odnos cijene akcije i zarade po akciji

- Tržišna vrijednost po akciji– to je brojilac (numerator), i
- Zarada po akciji– to je imenilac (denominator).
- Formula:
- **P/E Ratio = Tržišna vrijednost po akciji/ Zarada po akciji (EPS)**

Primjena pokazatelja:

- ✓ određivanje tržišne cijene običnih akcija preduzeća;
- ✓ otkrivanje precijenjenosti/potcijenjenosti akcija;
- ✓ procjena buduće tržišne cene akcija za više godina;
- ✓ procjena tržišne cene akcija preduzeća, čije se akcije ne prodaju javno.

Veći rasio ukazuje na veće poverenje postojećih i potencijalnih investitora u preduzeće i u tržište kapitala i njegovu efikasnost, zbog:

- 1) većeg očekivanja rasta, i / ili
- 2) nižeg rizika investiranja.

Dividendna stopa (DY)

Dividenda po akciji / Tržišna cijena akcije *100

Pokazuje **tekući** prinos akcionara (u vidu dividendi) u odnosu na **tekuću** tržišnu vrijednost akcije, koju poseduje.

- Značajna za buduće ulagače

Kod uspješnijih preduzeća ovaj pokazatelj je veći. Takođe, što je preduzeće uspješnije, očekuje se veći raspon između tržišne i knjigovodstvene vrednosti.

Knjigovodstvena vrednost po akciji

Ukupni sopstveni kapital / Broj emitovanih i prodatih običnih akcija

Pokazuje vrednost koja pripada običnim akcionarima, nakon namirenja svih ostalih stejkholdera, pri likvidaciji, pod uslovom da se prodaja sredstava izvrši po knjigovodstvenoj vrednosti.

Kod uspješnijih preduzeća ovaj pokazatelj je veći. Takođe, što je preduzeće uspješnije, očekuje se veći raspon između tržišne i knjigovodstvene vrijednosti.

Odnos dividenda po akciji i neto dobitka po akciji

- Racio plaćanja dividende = Isplaćena dividenda po akciji (DPS) / Neto dobitak po akciji (EPS)

Prezentacija i Objelodanjivanje

- **Prezentacija :**
- Preduzeće u Bilansu uspjeha (izvještaju o ukupnom rezultatu) prezentuje osnovnu i razrijeđenu (umanjenu) zaradu po akciji za dobit ili gubitak iz kontinuiranog poslovanja koji pripada akcionarima matičnog preduzeća koji posjeduju obične akcije, čak i ako su njihovi iznosi negativni.
- Preduzeće koje izvještava o prestanku poslovanja objelodanjuje osnovne i smanjene iznose po akciji za prestanak poslovanja ili u izvještaju o ukupnom rezultatu ili u napomenama,
- **Objelodanjivanje:**

Preduzeće treba da objelodani sljedeće:

- Iznose u vezi ostvarenog dobitka, koji se koristi za izračunavanje osnovne i umanjenog dobitka (zarade) po akciji;
- Ponderisani prosječni broj običnih akcija koji se koristi u izračunavanju imenioca;
- Instrumente koji bi potencijalno mogli umanjiti osnovne zarade po akciji u budućnosti
- Opis transakcija vezanih za obične ili potencijalne obične akcije koje se dešavaju nakon izvještajnog perioda i koje bi značajno mogle promijeniti broj običnih akcija u opticaju na kraju perioda da su se desile pre kraja izvještajnog perioda